

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2019. december 19.*

„Fellebbezés – Közszolgálat – Az Európai Unió tisztviselőinek személyzeti szabályzata – 1d. cikk – A VIII. melléklet 17. cikkének első bekezdése – Özvegyi nyugdíj – A biztosítás feltételei – Az uniós tisztviselő »túlélő házastársának« fogalma – Házasság és élettársi kapcsolat – Együttélés – A hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve – Hasonló helyzet – Hiány – A házasság időtartamának feltétele – Csalás elleni küzdelem – Igazolás”

A C-460/18. P. sz. ügyben,

HK (lakóhelye: Espartinas-Sevilla [Spanyolország], képviselik: S. Rodrigues és A. Champetier avocats)

fellebbezőnek

az Európai Unió Bírósága alapokmányának 56. cikke alapján 2018. július 12-én benyújtott fellebbezése tárgyában,

a többi fél az eljárásban:

az **Európai Bizottság** (képviselek: G. Gattinara és B. Mongin, meghatalmazotti minőségben)

alperes az elsőfokú eljárásban,

az **Európai Unió Tanácsa** (képviselek: M. Bauer és R. Meyer, meghatalmazotti minőségben)

beavatkozó fél az elsőfokú eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: J.-C. Bonichot tanácselnök, R. Silva de Lapuerta, a Bíróság elnökhelyettese, M. Safjan (előadó), L. Bay Larsen és C. Toader bírák,

főtanácsnok: P. Pikamäe,

hivatalvezető: V. Giacobbo-Peyronnel tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2019. május 8-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2019. július 29-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: francia.

Ítéletet

- 1 Fellebbezésében HK az Európai Unió Törvényszéke 2018. május 3-i HK kontra Bizottság ítéletének (T-574/16, nem tették közzé, a továbbiakban: megtámadott ítélet, EU:T:2018:252) hatályon kívül helyezését kéri, amelyben a Törvényszék elutasította egyrészt az Európai Bizottság özvegyi nyugdíj fellebbező számára történő nyújtását megtagadó határozatának (a továbbiakban: vitatott határozat), valamint adott esetben a Bizottság fellebbező panaszát elutasító határozatának megsemmisítése, másrészt az állítólagosan elszenvedett vagyoni és nem vagyoni kár megtérítése iránti keresetét.

Jogi háttér

A 2000/78/EK irányelv

- 2 A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelvnek (HL 2000. L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o.) „Az irányelv célja” című 1. cikke értelmében:

„Ennek az irányelvnek a célja a valláson, meggyőződésen, fogyatékoságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló, foglalkoztatás és munkavégzés során alkalmazott hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem általános kereteinek a meghatározása az egyenlő bánásmód elvének a tagállamokban történő megvalósítására tekintettel.”

- 3 Ezen irányelvnek „A hátrányos megkülönböztetés fogalma” című 2. cikke kimondja:

„(1) Ezen irányelv alkalmazásában az »egyenlő bánásmód elve« azt jelenti, hogy az 1. cikkben említett okok alapján nem szabad semmiféle közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést tenni.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában:

- a) közvetlen hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha egy személy egy másikhoz képest kedvezőtlenebb elbánásban részesül, részesült vagy fog részesülni egy hasonló helyzetben [helyesen: ha egy személy egy hasonló helyzetben lévő másik személyhez képest kedvezőtlenebb elbánásban részesül, részesült vagy fog részesülni] az 1. cikkben hivatkozott okok bármelyike alapján;

[...]”

A személyzeti szabályzat

- 4 Az Európai Unió tisztviselői személyzeti szabályzata e jogvitára alkalmazandó változatának (a továbbiakban: személyzeti szabályzat) 1d. cikke értelmében:

„(1) E személyzeti szabályzat alkalmazásában tilos bármilyen, nemen, fajon, bőrszínen, etnikai vagy társadalmi származáson, genetikai tulajdonságokon, nyelven, valláson vagy meggyőződésen, politikai vagy más nézeteken, nemzeti kisebbséghez tartozáson, tulajdonon, születésen, fogyatékoságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés].

E személyzeti szabályzat alkalmazásában a nem házassági társkapcsolatokat házasságként kell kezelni, feltéve, hogy a VII. melléklet 1. cikke (2) bekezdésének c) pontjában felsorolt valamennyi feltétel teljesül.

[...]

(5) Ha az e személyzeti szabályzat hatálya alá tartozó személyek – akik úgy vélik, hogy velük helytelenül bántak, mivel az egyenlő elbánás fent említett elvét nem alkalmazták rájuk – olyan tényeket állítanak, amelyek alapján feltételezhető, hogy közvetlen vagy közvetett megkülönböztetésnek voltak kitéve, az intézményt terheli annak bizonyítása, hogy az egyenlő elbánás elve nem sérült. Ezt a rendelkezést a fegyelmi eljárásokra nem kell alkalmazni.

(6) Tiszteletben tartva a megkülönböztetésmentesség [helyesen: hátrányos megkülönböztetés tilalmának] elvét és az arányosság elvét, ezek alkalmazásának bármely korlátozását tárgyilagos és észszerű okokkal kell indokolni, és azoknak a személyzeti politika keretében az általános érdekekbe tartozó jogos célkitűzéseket kell szolgálnia. Az ilyen célkitűzések indokolhatják különösen egy kötelező nyugdíjkorhatár és az öregségi nyugdíjhoz szükséges minimumkorhatár megállapítását.”

5 A személyzeti szabályzat 79. cikkének első bekezdése kimondja:

„A tisztviselő vagy a volt tisztviselő túlélő házastársa, a VIII. melléklet 4. fejezetében meghatározott módon, az elhunyt fizetett, vagy azon öregségi nyugdíj vagy rokkantsági támogatás 60%-ával egyenlő özvegyi nyugdíjra jogosult, amit az elhunyt akkor kapott volna, ha – a szolgálati időtől vagy korától függetlenül – az elhalálozása időpontjában erre a nyugdíjra jogosulttá vált volna.”

6 A személyzeti szabályzat 91. cikkének (2) bekezdése előírja:

„Az Európai Unió Bíróságához csak akkor lehet keresetet benyújtani, ha:

- a 90. cikk (2) bekezdése értelmében az abban előírt határidőn belül a kinevezésre jogosult hatósághoz már nyújtottak be panaszt, és
- a panaszt kifejezett vagy hallgatóságos határozattal elutasították.”

7 A személyzeti szabályzat VII. melléklete 1. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Háztartási támogatásra jogosult:

[...]

- c) az a tisztviselő, aki tartós társkapcsolatnak minősülő nem házassági viszonyban él [helyesen: aki tartós élettársként van bejegyezve], feltéve, hogy:
- i. a pár egy tagállam vagy egy tagállam hatáskörrel rendelkező hatósága által elismert jogi okmányokat mutat be, amelyek igazolják élettársi státuszukat [helyesen: hivatalos okiratot mutat be, amely igazolja élettársi jogállásukat];
 - ii. egyik fél sem áll házassági jogviszonyban vagy másik nem házassági társkapcsolatban [helyesen: vagy más élettársi kapcsolatban];
 - iii. a felek nem állnak a következő rokonsági viszonyok valamelyikében: szülő, gyermek, nagyszülő, unoka, testvér, nagynéni, nagybácsi, unokahúg, unokaöcs, vő, meny;
 - iv. a pár egy tagállamban nem léphet legális házasságra [helyesen: törvényes házasságra]; e pont alkalmazásában akkor tekinthető úgy, hogy egy pár legális házasságra [helyesen: törvényes házasságra] léphet, ha a pár tagjai eleget tesznek egy ilyen párok házasságkötését engedélyező tagállam jogszabályaiban megállapított feltételek mindegyikének;

[...]”

8 A személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének szövege a következő:

„A személyzeti szabályzat 35. cikkében meghatározott hivatali státuszok valamelyikét betöltő elhalálozott tisztviselő túlélő házastárs, feltéve hogy a tisztviselő halála időpontjában legalább egy éve már túlélő hozzátartozói nyugdíjra, az 1. cikk (1) bekezdésének és 22. cikknek a rendelkezéseire is figyelemmel, özvegyi nyugdíjra jogosult, amely 60%-a azon öregségi nyugdíjnak, amely a tisztviselőt – szolgálati idejének tartamától vagy a korától függetlenül – akkor illette volna meg, ha a halála időpontjában erre a nyugdíjra jogosult lett volna.

A házasság időtartamát nem kell figyelembe venni, ha a házasságból vagy az alkalmazott korábbi házasságából egy vagy több gyermek született, feltéve, hogy a gyermekeket a túlélő házastárs tartja vagy tartotta el, vagy ha az alkalmazott halála a feladatainak ellátása során keletkezett testi fogyatékoság vagy betegség, illetve baleset miatt következett be.”

A jogvita előzményei

- 9 A fellebbező, HK, és N. 1994-ben kezdték meg közös életüket, és Liège-ben (Belgium) laktak.
- 10 N. az Európai Bizottság tisztviselője volt, és 2005. május 16-tól Sevillában (Spanyolország) teljesített szolgálatot a Közös Kutatóközpontban (JRC).
- 11 Egészségi problémái megakadályozták a fellebbezőt abban, hogy dolgozzon, vagy képzéseken vegyen részt. N.-től kapott rendszeresen pénzt.
- 12 A fellebbező és N. 2014. május 9-én Liège-ben összeházasodott.
- 13 N. 2015. április 11-én elhunyt.
- 14 N. halála után a Bizottság arról tájékoztatta szóban a fellebbezőt, hogy nem folyósítja számára az özvegyi nyugdíjat.
- 15 2015. június 15-én a fellebbező előzetes közigazgatási panaszt nyújtott be a vitatott határozattal szemben. A Bizottság 2015. szeptember 15-én kelt határozatával elutasította e panaszt.

A Törvényszék előtti eljárás és a megtámadott ítélet

- 16 A Közzolgálati Törvényszék Hivatalához 2015. december 23-án benyújtott keresetlevelével a fellebbező a vitatott határozat megsemmisítése, valamint az elszenvedett vagyoni és nem vagyoni kár megtérítése iránti keresetet nyújtott be.
- 17 A Közzolgálati Törvényszék Hivatalához 2016. február 18-én érkezett levelével az Európai Unió Tanácsa kérte, hogy az eljárásba a Bizottság kereseti kérelmének támogatása végett beavatkozhasson. A Közzolgálati Törvényszék első tanácsának elnöke 2016. április 13-i végzésével helyt adott e kérelemnek.
- 18 Az Európai Unió és alkalmazottai közötti jogviták elsőfokú elbírálásával kapcsolatos hatáskörnek a Törvényszékre történő átruházásáról szóló, 2016. július 6-i (EU, Euratom) 2016/1192 európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2016. L 200., 137. o.) 3. cikke alapján a jelen ügyet – a 2016. augusztus 31-i állása szerint – az Európai Unió Törvényszékéhez tették át.

- 19 A vitatott határozat megsemmisítésére, és „amennyiben szükséges”, a 2015. június 15–i panaszt elutasító határozat megsemmisítésére irányuló kérelmének alátámasztása érdekében a fellebbező kifogás útján a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésének jogellenességére hivatkozott, egyrészt azt állítva, hogy az egy évnél hosszabb időtartamú házasság vagy élettársi kapcsolat feltétele az özvegyi nyugdíj által követett célra tekintettel „önkéntes és nem megfelelő”, másrészt pedig azt, hogy e rendelkezés jogellenes, mivel sérti az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 21. cikkét, valamint a 2000/78 irányelv 2. cikkét.
- 20 A fellebbező azt is kérte, hogy a Közzolgálati Törvényszék kötelezze a Bizottságot a vagyoni kárának megtérítésére, valamint *ex aequo et bono* 5000 euróra becsült nem vagyoni kárának megtérítésére.
- 21 A megtámadott ítéletben a Törvényszék teljes egészében elutasította a fellebbező keresetét, és kötelezte a költségek viselésére.

A felek kérelmei a Bíróság előtt

- 22 A fellebbező azt kéri, hogy a Bíróság:
- helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet;
 - érdemben bírálja el az ügyet és adjon helyt az elsőfokú eljárásban előterjesztett kérelmeinek, ideértve a Bizottság költségek viselésére való kötelezését, ennek hiányában pedig
 - utalja vissza az ügyet a Törvényszék elé határozathozatal céljából, és ebben az esetben a fellebbezési eljárás költségeiről a Bíróság eljárási szabályzatának 184. cikke alapján határozzon.
- 23 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:
- utasítsa el a fellebbezést, és
 - a fellebbezőt kötelezze az összes költség viselésére.

A fellebbezésről

- 24 A fellebbező fellebbezése alátámasztására két jogalapot hoz fel, amelyek közül az elsőt a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésének megsértésére, valamint a megtámadott ítélet többértelmű, következtelen és ellentmondásos indokolására, a másodikat pedig a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének megsértésére, illetve ezen ítélet elégtelen indokolására alapítja.

Az elfogadhatóságról

- 25 A Bizottság és a Tanács a tárgyaláson előadta, hogy a fellebbező a Törvényszékhez benyújtott keresetlevelében kifogás útján a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésének jogellenességére alapított jogalapra hivatkozott, és azt állította, hogy e rendelkezés hátrányosan megkülönböztető, mivel az özvegyi nyugdíj nyújtása az érintett személyek közötti házassági kötelék fennállásától függ. Márpedig a fellebbezés első jogalapjának alátámasztására a fellebbező most már azt állítja, hogy az említett 17. cikk első bekezdése nem a házasság számára tartja fenn az özvegyi nyugdíjat. Mivel ezt a jogalapot nem vitatták meg a Törvényszék előtt, és ebből következően újnak minősül, ezért az elfogadhatatlan.

- 26 E tekintetben rá kell mutatni, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az, ha valamely félnek megengednék, hogy először a Bíróság előtt hozzon fel olyan jogalapot és érveket, amelyeket a Törvényszéknél nem terjesztett elő, az azt jelentené, hogy a Törvényszék által eldöntött jogvitán túlterjedő jogvitával fordulhatna a Bírósághoz, amelynek a hatásköre korlátozott a fellebbezési eljárásban. A fellebbezési eljárás keretében tehát a Bíróság hatásköre az első fokon tárgyalt jogalapokról és érvekről hozott jogi döntés megítélésére korlátozódik (1994. június 1-jei Bizottság kontra Brazzelli Lualdi és társai ítélet, C-136/92 P, EU:C:1994:211, 59. pont; 2016. november 8-i BSH kontra EUIPO ítélet, C-43/15 P, EU:C:2016:837, 43. pont).
- 27 Valamely elfogadható jogalap keretében ugyanakkor főszabály szerint a fellebbező feladata az azt alátámasztó érveknek a saját belátása szerint való kifejtése, akár olyan érvekre támaszkodva, amelyeket már előadott a Törvényszék előtt, akár – különösen a Törvényszék álláspontjához képest – új érvek kifejtésével. Ellenkező esetben a fellebbezési eljárás részben értelmét vesztené (2007. január 18-i PKK és KNK kontra Tanács ítélet, C-229/05 P, EU:C:2007:32, 64. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 28 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésének értelmezése és annak a fellebbező helyzetére történő alkalmazása megvitatásra került a Törvényszék előtt az elsőfokú eljárás során. A jelen jogalap e rendelkezés Törvényszék általi értelmezésének és alkalmazásának részletes vitatására irányul, és ezért nem minősül olyan új jogalappal, amelynek a fellebbezés szakaszában történő előterjesztése tilos lenne.
- 29 Következésképpen az első fellebbezési jogalap elfogadható.

Az ügy érdeméről

A felek érvei

- 30 A fellebbező arra hivatkozik, hogy a megtámadott ítélet indokolása többértelmű, következetlen és ellentmondásos. E tekintetben úgy véli, hogy az első jogalapjára válaszul, amely szerint a házasság vagy élettársi kapcsolat feltétele önkényes és nem megfelelő, a Törvényszék téves érvelést fogadott el, amikor a „házastárs” személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdése értelmében vett fogalma és a „házasság” fogalma között „feltétlen” kapcsolatot állított fel. A Törvényszék így egy feltétellel egészítette ki e rendelkezés alkalmazását, amely nem köti az elhunyt tisztviselő túlélő házastársának járó özvegyi nyugdíjra való jogosultságot az e két személy közötti házassági kötelék fennállásához. A fellebbező azt állítja, hogy a pozitív jog megváltozott, több nemzeti szabályozás közelítette az életközösség más formáinak – mint az együttélés vagy az élettársi kapcsolat – rendszerét a házasság rendszeréhez.
- 31 Ezenkívül maga az uniós szabályozás is változott, mégpedig a személyzeti szabályzat 2004. évi reformja során, különösen a személyzeti szabályzat 1d. cikke (1) bekezdésének a módosításával. Az uniós jogalkotó ugyanis a szexuális irányultsággal egészítette ki a felsorolást, amely lehetővé tette a hivatalosan bejegyzett azonos nemű partnerek számára, hogy bizonyos feltételek mellett ugyanolyan módon részesülhessenek a személyzeti szabályzat által nyújtott előnyökből, mint a házasságban élő személyek.
- 32 A fellebbező szerint a Törvényszék ezért a megtámadott ítélet 30. pontjában nem állapíthatta volna meg, hogy a személyzeti szabályzatnak a jogvita eldöntése szempontjából releváns rendelkezései – köztük a VIII. melléklet 17. cikkének első bekezdése – olyan uniós jogi fogalmakat tartalmaznak, mint a „házasság” és a „házastárs”, amelyek kizárólag a kifejezés hagyományos értelmében vett törvényes házasságon alapuló viszonyra utalnak.

- 33 A megtámadott ítélet egyébként ellentmondásos, amennyiben a Törvényszék ezen ítélet 28. pontjában azt is hangsúlyozta, hogy a házasság „főszabály szerint” nem hasonlítható az együttéléshez vagy más ténybeli helyzetekhez. A Törvényszék így elismeri, hogy vannak olyan helyzetek, amelyekben a házasság hasonló lehet ezen egyéb életközösségi formákhoz. Mindazonáltal nem vonja le e lehetőségből a következményeket annak értékelése során, hogy a jelen esetben azon életközösségi forma, amelyre a fellebbező mint az elhunyt tisztviselővel fennállóra hivatkozhat, hasonló volt-e a házassághoz, és hogy a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdése értelmében vett „túlélő házastársnak” tekinthető-e, különösen mivel bizonyítani tudta az N.-nel folytatott életközösségének fennállását és időtartamát.
- 34 Ezenkívül a megtámadott ítélet 47. pontjában a Törvényszék ezen ítélet 22. pontjából azt a következtetést vonja le, hogy az özvegyi nyugdíj nyújtásának feltétele nem az elhunyt tisztviselő illetményének elvesztésén, hanem azon kapcsolatok jogi jellegén alapul, amelyek e tisztviselőt a túlélő házastársához vagy élettársához kötötték. Ennek kimondásával a Törvényszék helyesen vélte úgy, hogy a „házastárs” és az „élettárs” fogalma egyenértékű.
- 35 A Bizottság vitatja, hogy a személyzeti szabályzatban szereplő fogalmak értelmezése nem kötelezi az uniós bíróságot arra, hogy figyelembe vegye a nemzeti jogszabályokat. Arra hivatkozik, hogy bizonyos esetekben az élettársi kapcsolatok jogot keletkeztethetnek az élettárs számára is, azonban csak akkor, ha a személyzeti szabályzatban meghatározott feltételek teljesülnek. A személyzeti szabályzat az „élettársi kapcsolat” elismerését olyan életközösség bizonyításától teszi függővé, amely bizonyos fokú tartósság jellemez, valamint a személyzeti szabályzat VII. melléklete 1. cikke (2) bekezdésének c) pontjában támasztott feltételek tiszteletben tartásától, különösen attól, hogy a házasságkötés nem lehetséges. Az élettársi kapcsolatokat kizárólag akkor kell a személyzeti szabályzat 1d. cikke (1) bekezdésének második albekezdése szerint a házassággal azonos módon kezelni, ha az e rendelkezésben felsorolt valamennyi feltétel teljesül. Márpedig a fellebbező nem bizonyította, hogy e feltételek mindegyikét teljesíti.
- 36 Ami a megtámadott ítélet indokolásának állítólagos hibáit illeti, a Bizottság úgy véli, hogy ezen ítélet 47. pontja nem többértelmű, és nem is ellentmondásos. E pontban a Törvényszék kimondta, hogy figyelembe kell venni a felek között fennálló kapcsolatok jogi jellegét, azaz a házasság fennállását, amely lehetővé teszi az özvegyi nyugdíj folyósítását vagy az élettársi kapcsolat létét, amint arra a „vagy” kötőszó is utal. Azon értelmezést, amely szerint a Törvényszék az említett pontban a „túlélő élettársat” a „házastárssal” azonosította, az egészében tekintett ítélet cáfolja.

A Bíróság álláspontja

- 37 Első jogalapjával a fellebbező arra hivatkozik, hogy a megtámadott ítélet többértelmű, következetlen és ellentmondásos. Ugyanis, noha ezen ítélet egyes pontjaiban a „házastárs” személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdésében említett fogalma kizárólag a házasság személyre vonatkozik, a Törvényszék az említett ítélet más pontjaiban ezt a fogalmat az „élettársra” is alkalmazta.
- 38 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az ítélet indokolásából világosan és egyértelműen ki kell tűnnie a Törvényszék érvelésének oly módon, hogy lehetővé tegye az érdekeltek számára, hogy megismerjék a hozott határozat indokolását, és a Bíróságnak, hogy a felülvizsgálatot gyakorolja (lásd ebben az értelemben: 2010. október 14-i Deutsche Telekom kontra Bizottság ítélet, C-280/08 P, EU:C:2010:603, 135. és 136. pont; 2019. június 4-i Aldo Supermarkets kontra EUIPO végzés, C-822/18 P, nem tették közzé, EU:C:2019:466, 18. pont).
- 39 Az a kérdés, hogy a Törvényszék ítéletének indokolása ellentmondó vagy hiányos-e, jogi kérdésnek minősül, és mint ilyenre, a fellebbezés keretében lehet rá hivatkozni (1998. december 17-i Baustahlgewebe kontra Bizottság ítélet, C-185/95 P, EU:C:1998:608, 25. pont; 2019. január 23-i Klement kontra EUIPO ítélet, C-698/17 P, nem tették közzé, EU:C:2019:48, 29. pont).

- 40 A Törvényszékhez benyújtott keresetlevelében a fellebbező kifogás útján két, a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének jogellenességére alapított jogalapra hivatkozott, mivel e cikk egyrészt az özvegyi nyugdíjhoz való jog meghatározása érdekében állítólagosan „önkéntes és nem megfelelő” feltételt ír elő, másfelől sérti a Charta 21. cikkét, valamint a 2000/78 irányelv 2. cikkét.
- 41 A Törvényszék ahhoz, hogy e jogalapokról határozzon, megvizsgálta a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésének személyi hatályát.
- 42 A Törvényszék e tekintetben a megtámadott ítélet 22. pontjában kifejtette, hogy ez a rendelkezés „egyrészt a családi állapotra vonatkozó feltételt ír elő, mégpedig az elhunyt tisztviselő túlélő házastársának kell minősülni, másrészt ezen állapot időtartamára vonatkozó feltételt, azaz legalább egy éve fenn kell állnia a házasságnak.”
- 43 A Törvényszék ezen ítélet 23. pontjában megállapította, hogy „a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésének rendelkezései egyértelműek és pontosak, továbbá félreérthetetlenül ismertetik az özvegyi nyugdíjban részesülés feltételeit, vagyis az elhunyt tisztviselővel legalább egy évig fennálló házasságot”. Az említett ítélet 25. pontjában a Törvényszék kifejtette, hogy „[a] »házastárs« kifejezés – mind a jogi meghatározása szerint, mind pedig a szokásos értelme szerint – olyan személyre utal, aki hivatalos, a törvény által elismert polgári »házasságot« kötött, az ebből eredő valamennyi joggal és kötelezettséggel együtt.”
- 44 A Törvényszék a megtámadott ítélet 29. pontjában ehhez hozzáfűzte, hogy „az »élettársi kapcsolat« vagy az »együttélés« fogalma különbözik a »házasságtól«, amelynek körvonalait valamennyi tagállamban egyértelműen meghatározták.”
- 45 Ezért ezen ítélet 30. pontjában a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a személyzeti szabályzatnak a jogvita eldöntése szempontjából releváns rendelkezései – köztük a VIII. melléklet 17. cikkének első bekezdése – olyan közösségi jogi fogalmakat tartalmaznak, mint a »házasság« és a »házastárs«, amelyek kizárólag a kifejezés hagyományos értelmében vett, törvényes házasságon alapuló viszonyra utalnak.
- 46 Így az indokolás e különböző pontjaiban a Törvényszék kimondta, hogy a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdése kizárólag a törvény által elismert polgári házasságot kötő személyre alkalmazandó.
- 47 A Törvényszék a megtámadott ítélet 32. pontjában azonban úgy ítélte meg, hogy „azáltal, hogy az említett nyugdíj biztosítását a törvényes házasságot kötött személyekre, valamint a házasságra nem jogosult, bejegyzett élettársakra korlátozta, az uniós jogalkotó nem járt el önkényesen.”
- 48 Következésképpen a Törvényszék a megtámadott ítélet indokolásának e pontjában – az ezen ítélet 30. pontjában megállapítottakkal ellentétben és anélkül, hogy álláspontját e tekintetben megindokolta volna – úgy ítélte meg, hogy a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdése nem kizárólag a házasságokra, hanem a bejegyzett élettársakra is vonatkozik.
- 49 A megtámadott ítélet 47. pontjában a Törvényszék egyébként rámutatott arra, hogy ezen ítélet 22. pontjából az következik, hogy „az özvegyi nyugdíj nyújtásának feltétele nem az elhunyt tisztviselő illetményének elvesztése, hanem e tisztviselőt a túlélő házastársához vagy élettársához kötő kapcsolatok jogi jellege.”
- 50 E körülmények között a megtámadott ítélet indoklásából nem derül ki világosan és érthetően a Törvényszéknek a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésének hatálya alá tartozó személyek meghatározására vonatkozó érvelése.

- 51 Márpedig, amint arra a főtanácsnok indítványának 50. pontjában rámutatott, e rendelkezés személyi hatályának kérdése szorosan összefügg azon helyzetek összehasonlíthatóságának kérdésével, amelyeket az említett rendelkezésnek a hátrányos megkülönböztetés tilalma általános elvével való összhangjának vizsgálata céljából értékelnek.
- 52 Ezért a jelen ítélet 38. és 39. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatra tekintettel meg kell állapítani, hogy a Törvényszék megsértette az indokolási kötelezettséget, mivel a megtámadott ítélet nem egyértelmű indokai egyrészt nem teszik lehetővé a fellebbező számára, hogy megértse a Törvényszéknek a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésnek hatályával kapcsolatos érvelését, másrészt a Bíróság számára, hogy gyakorolja felülvizsgálati jogkörét.
- 53 A fentiekből az következik, hogy a fellebbező által felhozott első jogalapnak helyt kell adni, következésképpen a megtámadott ítéletet hatályon kívül kell helyezni anélkül, hogy szükséges volna megvizsgálni a második fellebbezési jogalapot.

A Törvényszékhez benyújtott keresetről

- 54 Az Európai Unió Bírósága alapokmánya 61. cikke első bekezdésének második mondata értelmében a Törvényszék határozatának hatályon kívül helyezése esetén, ha a per állása megengedi, az ügyet maga a Bíróság is érdemben eldöntheti.
- 55 Ez az eset áll fenn a jelen ügyben.

Az elfogadhatóságról

- 56 A Törvényszékhez benyújtott ellenkérelmében a Bizottság a fellebbező által felhozott jogalapok elfogadhatatlanságára hivatkozott, azzal az indokkal, hogy azok eltérnek az előzetes közigazgatási panasz alátámasztása érdekében hivatkozott jogalapoktól, és ez sérti az ilyen előzetes közigazgatási panasz és az azt követő kereset közötti „összhang szabályát”.
- 57 A 2017. október 19-én a Törvényszék előtt tartott tárgyaláson a Bizottság azonban lemondott e jogalapok elfogadhatóságának a vitatásáról.
- 58 E feltételek mellett nem kell vizsgálni a Törvényszékhez benyújtott kereset elfogadhatóságát.

Az ügy érdeméről

A vitatott határozat megsemmisítése iránti kérelemről

– A felek érvei

- 59 A megsemmisítés iránti kérelmeinek alátámasztása érdekében a fellebbező először is arra hivatkozik, hogy az özvegyi nyugdíj célja az, hogy lehetővé tegye azon személy számára, aki az uniós tisztviselő jövedelmeiből a vele megosztott életük során részesült, hogy részben kompenzálja a tisztviselő halála által okozott jövedelemkiesést. A fellebbező elismeri, hogy a házasság vagy az élettársi kapcsolat ténye nem jelenti szükségképpen azt, hogy a túlélő házastárs vagy élettárs a közös életük során részesült az elhunyt tisztviselő jövedelméből, és ezért helyettesítő jövedelemre van szüksége.

- 60 Rámutat, hogy ez a helyzet azonban akkor, amikor – mint a jelen ügyben is – a túlélő házastárs vagy élettárs az elhunyt tisztviselő jövedelmétől függ. Így azzal érvel, hogy mivel egészségi problémákkal küzd, 2013-tól ez megakadályozta abban, hogy dolgozzon, vagy képzéseken vegyen részt, és kizárólag N. jövedelmétől függött.
- 61 A fellebbező azt állítja, hogy a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdése jogellenes, mivel az özvegyi nyugdíj nyújtásának feltételei címén azt írja elő, hogy a kérelmező legalább egye éve házastársa vagy élettársa legyen az elhunyt tisztviselőnek. E feltételek önkényesek és nem megfelelőek az özvegyi nyugdíj által követett célra tekintettel. Így egy év és egy napja házasságban élő túlélő házastárs részesül az özvegyi nyugdíjban, míg az olyan túlélő élettárs, aki több évtizeden keresztül osztozott a tisztviselő életén és jövedelmén, nem jogosult e nyugdíjra.
- 62 A fellebbező másodsorban hangsúlyozza, hogy a tényleges együttélési formák és a jogi együttélési formák hasonlóságot mutatnak. A belga szakirodalom és az ítélkezési gyakorlat egy részének megítélése szerint az élettársak között léteznek *naturalis obligatiók*. E kötelezettségek elismerése, amelyek polgári jogi kötelezettségekké válhatnak, arra engednek következtetni, hogy a házastársak és az élettársak helyzete hasonló, legalábbis akkor, ha egy stabil és hosszú időtartamú kapcsolatban – mint a jelen ügyben is – az egyik fél pénzügyi segítséget nyújt a másik számára.
- 63 Következésképpen a túlélő házastársak és a túlélő élettársak között a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdésében előírt eltérő bánásmód hátrányosan megkülönböztető jellegű. A fellebbező e tekintetben a Bíróság 2008. április 1-jei Maruko ítéletére (C-267/06, EU:C:2008:179) hivatkozik.
- 64 A személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdése tehát sérti a Charta 21. cikkét és a 2000/78 irányelv 2. cikkét, következésképpen meg kell semmisíteni az első rendelkezés alapján elfogadott, vitatott határozatot.
- 65 A Bizottság és a Tanács – mint beavatkozó fél –, azt állítja, hogy a fellebbező által felhozott jogalapokat el kell utasítani.

– A Bíróság álláspontja

- 66 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve megköveteli, hogy az összehasonlítható helyzeteket ne kezeljék eltérő módon, és hogy a különböző helyzeteket ne kezeljék egyenlő módon, hacsak ez a bánásmód objektív módon nem igazolható (2019. június 20-i Ustariz Aróstegui ítélet, C-72/18, EU:C:2019:516, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 67 Az eltérő helyzetek hasonló jellegét az azokat jellemző tényezők összességére tekintettel kell értékelni. E tényezőket – többek között – a szóban forgó különbségtételt létrehozó uniós aktus tárgyának és céljának fényében kell meghatározni és értékelni. Ezen túlmenően tekintetbe kell venni azon szabályozási terület elveit és céljait, amelyhez a szóban forgó aktus tartozik (2008. december 16-i Arcelor Atlantique és Lorraine és társai ítélet, C-127/07, EU:C:2008:728, 26. pont; 2019. június 6-i P. M. és társai ítélet, C-264/18, EU:C:2019:472, 29. pont).
- 68 A jelen esetben az özvegyi nyugdíj a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdésében előírt tárgya és célja az elhunyt házastárs halálából eredő jövedelemvesztés részleges kiegyenlítését célzó jövedelempótlás biztosítása a túlélő házastárs számára.
- 69 Amint arra a főtanácsnok indítványának 90. pontjában rámutatott, a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének – a személyzeti szabályzat 1d. cikke (1) bekezdésének második bekezdésével és VII. melléklete 1. cikke (2) bekezdésének c) pontjával összefüggésben értelmezett –

szövegéből az következik, hogy az özvegyi nyugdíjra való jogosultság nem függ olyan, forrásokkal vagy vagyonnal kapcsolatos feltételektől, amelyeknek a túlélő házastárs arra való képtelenségét kell jellemezniük, hogy kielégítse szükségleteit, ily módon bizonyítva pénzügyileg függő helyzetét az elhunyttól.

- 70 Az özvegyi nyugdíj nyújtása viszont kizárólag azon kapcsolatok jogi jellegétől függ, amelyek az érintett személyt az elhunyt tisztviselőhöz kötötték (lásd ebben az értelemben: 2001. május 31-i D és Svédország kontra Tanács ítélet, C-122/99 P és C-125/99 P, EU:C:2001:304, 47. pont).
- 71 Így a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdésében foglalt, e rendelkezés személyi hatályának meghatározására irányuló feltétel – azaz az, hogy az elhunyt tisztviselő „házastársának” kell lenni – azt jelenti, hogy az özvegyi nyugdíj jogosultjának olyan polgári jogviszonyban kellett állnia az elhunyt tisztviselővel, amely közöttük jogok és kötelezettségek összességét keletkeztette.
- 72 E tekintetben a Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy noha az élettársi közösség és a törvényes együttélés – mint amilyen a házasság – mutathatnak hasonlóságokat bizonyos szempontból, ez azonban nem vezet szükségszerűen az együttélés e két fajtájának azonosításához (2010. április 15-i Gualtieri kontra Bizottság ítélet, C-485/08 P, EU:C:2010:188, 75. pont).
- 73 A házasságot ugyanis szigorú formalizmus jellemzi, és a házastársak között magas fokú, kölcsönös jogokat és kötelezettségeket keletkeztet, amelyek között szerepel a segítségnyújtási és a szolidaritási kötelezettség is.
- 74 Az uniós jogalkotó egyébként bizonyos feltételek mellett kifejezetten kiterjesztette a személyzeti szabályzat házasságokra vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazását a bejegyzett élettársi kapcsolatban álló személyekre.
- 75 Így a személyzeti szabályzat 1d. cikke (1) bekezdésének második bekezdése értelmében annak alkalmazásában a nem házassági társkapcsolatokat házasságként kell kezelni, feltéve, hogy a VII. melléklet 1. cikke (2) bekezdésének c) pontjában felsorolt valamennyi feltétel teljesül. Az e rendelkezésben előírt feltételek között szerepel többek között az, hogy a pár egy tagállam vagy egy tagállam hatáskörrel rendelkező hatósága által elismert hivatalos okiratot mutat be, amely igazolja élettársi jogállásukat, és hogy a pár egy tagállamban nem léphet törvényes házasságra.
- 76 E rendelkezés következképpen ahhoz, hogy valamely bejegyzett élettársi kapcsolatot a személyzeti szabályzat értelmében a házassággal egyenértékűnek lehessen tekinteni, megköveteli, hogy az a tisztviselő, aki tartós élettársként van bejegyezve, megfeleljen az említett rendelkezésben előírt jogszabályi feltételeknek.
- 77 A személyzeti szabályzat 1d. cikke (1) bekezdésének második bekezdésével összefüggésben értelmezett VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdéséből következik, hogy amennyiben az ezen utóbbi rendelkezésben előírt feltételek teljesülnek, az élettárs élettársának halála után özvegyi nyugdíjat igényelhet.
- 78 Ezzel szemben az olyan életközösség, mint a nem bejegyzett élettársi kapcsolat, nem felel meg e jellemzőknek, mivel – amint arra a főtanácsnok indítványának 94. pontjában lényegében rámutatott – főszabály szerint nem képezi a törvény által meghatározott jogállás tárgyát.
- 79 Keresetlevelében a fellebbező egyrészt azt állítja, hogy a házaspárok és az élettársak helyzete hasonló, a belga szakirodalom és ítélkezési gyakorlat egy részének megítélése szerint el kell ismerni az élettársak közötti olyan *naturalis obligatio*k fennállását, amelyek polgári jogi kötelezettségekké alakulhatnak.

- 80 E tekintetben, anélkül hogy nyilatkozni kellene az ilyen, a belga jog szerinti *naturalis obligatiók* fennállásáról, elegendő arra rámutatni, hogy a fellebbező semmiképpen sem állítja, hogy az élettársi kapcsolat ugyanolyan jellegű kötelezettségeket keletkeztet a nemzeti jogban, mint a házasságból származó kötelezettségek.
- 81 Következésképpen nem állapítható meg, hogy az így felhozott érvből az következik, hogy az uniós jogalkotó nem határozhatott úgy, hogy az élettársi kapcsolat és a házasság helyzetére különböző szabályozás vonatkozzon.
- 82 Másrészt a fellebbező a 2008. április 1-jei Maruko ítéletre (C-267/06, EU:C:2008:179) hivatkozik, amelyben a Bíróság kimondta, hogy a 2000/78 irányelv 1. és 2. cikkének együttes rendelkezéseivel ellentétes az olyan szabályozás, amelyek alapján a törvényes élettárs [azonos nemű] élettársának halála után nem kapja meg azt a túlélő hozzátartozónak járó ellátást, amelyet a házastárs megkap, jóllehet a nemzeti jogszabályok szerint az élettársi közösség intézménye a túlélő hozzátartozónak járó ellátás tekintetében az azonos nemű személyeket a házastársakéval összehasonlítható helyzetbe hozza, és a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a túlélő élettárs a foglalkozási ellátórendszer keretében a túlélő hozzátartozónak járó ellátásban részesülő házastárssal összehasonlítható helyzetben van-e.
- 83 Az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben azonban egy adott tagállamban bejegyzett élettársi közösségről volt szó, nem pedig – mint a jelen ügyben – egy nem bejegyzett élettársi kapcsolatról. Ebből az ítéletből tehát nem vonható le az a következtetés, hogy a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikke első bekezdésének alkalmazása szempontjából az élettársi kapcsolatot a házassággal egyenértékűnek kell tekinteni.
- 84 E körülmények között meg kell állapítani, hogy az özvegyi nyugdíj tekintetében a nem bejegyzett élettársak nincsenek a házas személyekhez, sem pedig a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdése alkalmazásához szükséges feltételeknek megfelelő, bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítő személyekhez hasonló helyzetben.
- 85 Mivel a személyzeti szabályzat VIII. melléklete 17. cikkének első bekezdése kizárja a hatálya alól a nem bejegyzett élettársakat, nem bizonyul nyilvánvalóan nem megfelelőnek az özvegyi nyugdíj céljához képest, és nem sérti a hátrányos megkülönböztetés tilalmának általános elvét.
- 86 A fellebbező ezenkívül azt állítja, hogy az özvegyi nyugdíjra való jogosultsághoz előírt, a házasság legalább egyéves időtartamára vonatkozó feltétel önkényes, nem megfelelő és hátrányosan megkülönböztető jellegű. Mivel majdnem egy éve kötött házasságot N.–nel, jogosultnak kellene lennie az özvegyi nyugdíjra.
- 87 E tekintetben a Bizottság arra hivatkozik, hogy a házasságnak az elhalálozás időpontjában fennálló minimális időtartamára vonatkozó követelmény célja annak elkerülése, hogy a házasság ne csak jövőbeni hagyatéokra vonatkozó megállapodás legyen, amelyet inkább pénzügyi megfontolások indokolnak, mint egy közös élet terve. Az időtartamra vonatkozó feltétel többek között lehetővé teszi a csalás elleni küzdelmet.
- 88 Emlékeztetni kell arra, hogy a csalás tilalmának és joggal való visszaélésnek az elve az uniós jognak a jogalanyok által tiszteletben tartandó alapelvét képezi (lásd ebben az értelemben: 2018. február 6-i Altun és társai ítélet, C-359/16, EU:C:2018:63, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 89 Ezért azt kell megállapítani, hogy a visszaélések, vagy a csalás elleni küzdelem érdekében az uniós jogalkotó mérlegelési mozgástérrel rendelkezik az özvegyi nyugdíjra való jogosultság megállapítása során. A jelen esetben annak a feltételnek, miszerint a házasságnak legalább egy éve fenn kell állnia ahhoz, hogy a túlélő házastárs özvegyi nyugdíjban részesüljön, az a célja, hogy biztosítsa az érintett személyek közötti kapcsolatok valóságát és stabilitását.
- 90 Az ilyen feltétel nem valósít meg hátrányos megkülönböztetést, illetve nem nyilvánvalóan nem megfelelő az özvegyi nyugdíj céljához képest.
- 91 E megfontolások összességére tekintettel mint megalapozatlant el kell utasítani a vitatott határozattal szemben a fellebbező által előterjesztett, megsemmisítés iránti kérelmeket.

A kártérítési kérelemről

- 92 A fellebbező azt állítja, hogy a vitatott határozat miatt vagyoni és nem vagyoni kárai keletkeztek.
- 93 E tekintetben rá kell mutatni, hogy a közszolgálati ügyekben a kártérítési kérelmet el kell utasítani, amennyiben az szoros összefüggésben áll egy olyan megsemmisítés iránti kérelemmel, amelyet mint megalapozatlant szintén elutasítottak (lásd ebben az értelemben: 2001. március 6-i Connolly kontra Bizottság ítélet, C-274/99 P, EU:C:2001:127, 129. pont).
- 94 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a kártérítési kérelmek szoros kapcsolatban állnak a megsemmisítés iránti kérelemmel.
- 95 Mivel a Törvényszék a megsemmisítés iránti kérelmet elutasította, a kártérítési kérelmet is el kell utasítani.
- 96 A fentiek összességéből következik, hogy az elsőfokú eljárásban előterjesztett keresetet teljes egészében el kell utasítani.

A költségekről

- 97 A Bíróság eljárási szabályzata 184. cikke (2) bekezdésének megfelelően, ha a fellebbezés megalapozott, és a Bíróság maga hoz a jogvita kapcsán végleges határozatot, a Bíróság határoz a költségekről.
- 98 E szabályzat 138. cikkének (3) bekezdése, amelyet az említett szabályzat 184. cikkének (1) bekezdése értelmében a fellebbezési eljárásban is alkalmazni kell, akként rendelkezik, hogy részleges pernyertesség esetén mindegyik fél maga viseli saját költségeit. Azonban, ha az ügy körülményei alapján indokoltnak látszik, a Bíróság határozhat úgy, hogy a fél saját költségein felül viseli a másik fél költségeinek egy részét is.
- 99 A jelen ügyben, tekintettel arra, hogy a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezésre került, az első fokú keresetet azonban elutasították, a fellebbezőt és a Bizottságot kell kötelezni az elsőfokú eljárással és a fellebbezéssel kapcsolatos költségeik viselésére.
- 100 Az eljárási szabályzat 140. cikkének (1) bekezdése szerint, amely e szabályzat 184. cikkének (1) bekezdése értelmében a fellebbezési eljárásban is alkalmazandó, az eljárásba beavatkozó tagállamok és intézmények maguk viselik saját költségeiket.
- 101 Következésképpen a Tanács, mint az elsőfokú eljárásban beavatkozó fél, maga viseli saját költségeit.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A Bíróság az Európai Unió Törvényszékének 2018. május 3-i HK kontra Bizottság ítéletét (T-574/16, nem tették közzé, EU:T:2018:252) hatályon kívül helyezi.**
- 2) **A Bíróság elutasítja az Európai Bizottság özvegyi nyugdíj nyújtását megtagadó határozatának megsemmisítése, valamint az állítólagosan elszenvedett vagyoni és nem vagyoni kár megtérítése iránt HK által benyújtott keresetet.**
- 3) **HK, az Európai Bizottság és az Európai Unió Tanácsa maga viseli az elsőfokú eljárással és a fellebbezéssel kapcsolatos saját költségeit.**

Aláírások